

Folketingsvælgerne og Folketingsvalgene

1875—1880.

Valgberettigede til Folketinget i Aaret 1879—80, fordelte efter Livsstilling, og Folketingsvalgene i Aarene 1875—80. Udgivet af det statistiske Bureau. Kjøbenhavn, 1880. (45 + 136 S.)

Den første Del af dette Bind, de 45 første Sider, indeholder Tabeller over hver enkelt Valgkredsens Folketingsvælgere, fordelte efter de forskjellige Livsstillinger. Den anden Del, de næste 136 Sider, meddeler Vælgernes Antal og hvormange Stemmer der i de enkelte Byer, Sogne o. s. v. faldt paa de forskjellige Valgkandidater ved Folketingsvalgene d. 25. April 1876 og d. 3. Jan. 1879, samt ved de senere Om- og Suppleringsvalg. Paa de tabellariske Oversigter herover følge endelig orienterende og resumerende Bemærkninger.

Det fremgaar af disse Oversigter, af det samlede Antal af Valgberettigede til Folketinget i 1879—80 i det egenlige Kongerige*) var 304,585. Beregner man, at der i det egenlige Kongerige Danmark paa det Nærmeste lever 400,000 Mænd paa 30 Aar og derover, var altsaa af disse omtrent tre Fjerdedele (76 pCt.) optagne paa Vælgerlisterne, medens circa en Fjerdedel af Mænd over 30 Aar paa Grund af de indskrænkende Bestemmelser i Grundlovens § 30 var udelukkede herfra.

*) Fra Færøerne er der her og i det Følgende set bort.

Folketingsvælgerne og Folketingsvalgene

1875—1880.

Valgberettigede til Folketinget i Aaret 1879—80, fordelte efter Livsstilling, og Folketingsvalgene i Aarene 1875—80. Udgivet af det statistiske Bureau. Kjøbenhavn, 1880. (45 + 136 S.)

Den første Del af dette Bind, de 45 første Sider, indeholder Tabeller over hver enkelt Valgkredsens Folketingsvælgere, fordelte efter de forskjellige Livsstillinger. Den anden Del, de næste 136 Sider, meddeler Vælgernes Antal og hvormange Stemmer der i de enkelte Byer, Sogne o. s. v. faldt paa de forskjellige Valgkandidater ved Folketingsvalgene d. 25. April 1876 og d. 3. Jan. 1879, samt ved de senere Om- og Suppleringsvalg. Paa de tabellariske Oversigter herover følge endelig orienterende og resumerende Bemærkninger.

Det fremgaar af disse Oversigter, af det samlede Antal af Valgberettigede til Folketinget i 1879—80 i det egenlige Kongerige*) var 304,585. Beregner man, at der i det egenlige Kongerige Danmark paa det Nærmeste lever 400,000 Mænd paa 30 Aar og derover, var altsaa af disse omtrent tre Fjerdedele (76 pCt.) optagne paa Vælgerlisterne, medens circa en Fjerdedel af Mænd over 30 Aar paa Grund af de indskrænkende Bestemmelser i Grundlovens § 30 var udelukkede herfra.

*) Fra Færøerne er der her og i det Følgende set bort.

Efter den foreløbige Opgjørelse af Folketællingen af 1. Fbr. d. A. er Forholdet mellem Valgberettigede og den hele Befolkning omtrent som 15½ til 100. Men dette Forhold er temmelig forskjelligt i de forskjellige Valgkredse, og mellem By og Land, Øerne og Jylland. Paa hver 1000 Mennesker kom der i

Kjøbenhavn	123	Vælgere.
Kjøbstæderne paa Øerne (uden Kjøbenhavn)	156	—
Kjøbstæderne i Jylland	149	—
Landdistrikterne paa Øerne	165	—
Landdistrikterne i Jylland	155	—

Der er saaledes i Forhold til Folkemængden ubetinget færrest Vælgere i Kjøbenhavn, ligesom der ogsaa forholdsvis er færre Vælgere i Kjøbstæderne udenfor Kjøbenhavn end paa Landet. At det forholdsvis Vælgertal er mindst i Kjøbenhavn, kan ikke være paafaldende. Kjøbenhavns Befolkning tæller langt flere Kvinder paa 1000 Mænd, end der findes gennemsnitlig i det øvrige Land. Det almindelige Forhold er 1032 Kvinder for hvert 1000 Mandfolk, men i Kjøbenhavn fandtes 1121 Kvinder. Kjøbenhavn har desuden en uforholdsmæssig stor Befolkning paa under 30 Aar, en Følge af, at Byen er den største Garnisonsby, er den eneste Universitetsby, har en Mængde andre Uddannelses-Anstalter for hele Landet og derhos trækker endel yngre Arbejdere til sig som Svende, Tjenestekarle, Arbejds mænd o. s. v. At der i Kjøbenhavn stadig opholder sig ikke ganske faa Fremmede kan ogsaa nævnes saavel som den Omstændighed, at endel af Arbejder-Befolkningen hyppig skifter Ophold og fornemlig da fra og til Kjøbenhavn til og fra de nærmeste Kommuner (Frederiksberg, Hvidovre, Brønshøj samt Taarnby

paa Amager), hvilket sidste har Betydning, fordi der til Udøvelse af Valgretten kræves fast Bopæl i et Aar i den Valgkreds eller den Stad, hvori Vedkommende opholder sig paa den Tid, Valget foregaar. Endelig tør det antages, at der lettere sker Udeladelser paa Valglisterne i den store By end f. Ex. i Landkommunerne, hvor ofte alle eller de allerfleste enkelte Vælgere personlig ere kjendte af dem, som affatte Listerne. De nysnævnte Forhold gjøre sig, om end i betydelig formindsket Maalestok, ligeledes gjældende i Kjøbstæderne udenfor Kjøbenhavn, og de tjene følgelig ogsaa til at forklare, hvorfor Vælger-tallet naar sit Højdepunkt i Landdistrikterne, saa at Provinskjøbstæderne i denne som i mange andre Henseender vise sig at have Tilstande, der danne en Overgang mellem Hovedstaden og Landet, men dog ligge nærmest Landet. Mindre let paaviselige ere Grundene til, at Jylland har i sine Kjøbstæder 7 og paa Landet 10 Valgberettigede færre paa hvert 1000 Mennesker end de tilsvarende Kredse paa Øerne. Tildels kunne de maaske søges deri, at Kjøbstæderne i det Hele ere større i Jylland end paa Øerne, og at den jydske Befolkning gennemgaaende tiltager stærkere end Øernes, hvilket gjør det sandsynligt, at der dersteds findes forholdsvis flest i de yngre Aldersklasser.

Det højeste Tal af Folketingsvælgere i nogen Kreds var 9552 i Københavns 5te, og det mindste var 1506 i Københavns 7de, medens Gjennemsnitstallet var 3016. Denne betydelige Forskjel er væsenligst en Følge af, at Befolkningen i de enkelte Folketingskredse, som oprindeligt i Overensstemmelse med Bestemmelsen i Danmarks Riges Grundlov § 32 (at Antallet af Folketingets Medlemmer skal være omtrent efter Forholdet af et Med-

lem til 16000 Indbyggere) ikke afveg meget indbyrdes eller fra dette Tal, efterhaanden er som Følge af Udviklingen i de 30 Aar voxet i et højt ulige Forhold eller endog aldeles undtagelsesvis aftagen. Om Ulighederne i saa Henseende mellem de forskjellige Folketingskredse, se *Nationalekonomisk Tidsskrift*, Bd. XV, S. 365.

Efter Livsstilling vare de i Aaret 1879—80 indtegnede Valgberettigede til Folketinget fordelte saaledes, som det fremgaar af nedenstaaende Tal, der angive saavel det absolute Antal af Valgberettigede i hver Livsstilling som deres forholdsvisse Antal i Procenter. Af de 304585 Valgberettigede for Aaret 1879—80 vare:

		pCt.
Embedsmænd, Lærere o. s. v.	10992	(3,61)
Underordnede Bestillingsmænd o. s. v.	12104	(3,97)
Jordbrugere	141424	(46,45)
næmlig med Jordbrug:		
12 Td. Hartk. og derover	1775	(0,58)
fra 4—12 Td. Hartk.	24578	(8,07)
- 1—4 - —	36769	(12,09)
- 2 Skp.—1 Td. Hartk.	48573	(15,95)
under 2 Skp. Hartk.	29729	(9,76)
Industridrivende	50554	(16,60)
næmlig:		
Hovedpersoner	36581	(12,01)
Medhjælpere	13973	(4,59)
Handlende o. s. v.	16473	(5,41)
Søfarende o. s. v.	8478	(2,78)
Arbejds mænd	44418	(14,58)
Pensionister og Aftægtsmænd	15426	(5,06)
Kapitalister	3094	(1,01)
Uopgiven Livsstilling	1622	(0,53)

I Henseende til de Valgberettigedes Livsstilling er der en afgjort Forskjel mellem Københavns 9 Valgkredse og Landets øvrige 92 Valgkredse. I København fandtes der nemlig aldeles ingen Jordbrugere, og de Valgberettigede vare fordelte saaledes:

Embedsmænd o. s. v.	10,58	} 26,10 pCt.
Underordnede Bestillingsmænd o. s. v.	15,52	

Industridrivende:

Hovedpersoner	14,64	} 36,70 —
Medhjælpere	22,06	
Handlende	18,24	} 20,47 —
Søfarende	2,23	
Arbejdsmænd	11,79	—
Pensionister o. s. v. samt Kapitalister	4,94	—

I Amternes 92 Valgkredse udenfor København, hvoriblandt ingen er ren Kjøbstadkreds, men 34 (13 paa Øerne og 21 i Jylland) ere fuldstændige Landkredse, var Forholdet derimod følgende:

Embedsmænd o. s. v.	2,88	} 5,61 pCt.
Underordnede Bestillingsmænd o. s. v.	2,73	

Gaardbrugere med:

4 Td. Hartk. og derover	9,56	} 22,90 —
1--4 Td. Hartk.	13,34	
Husmænd med Jord	28,41	} 43,29 —
do. uden Jord og Arbejdsmænd	14,88	

Industridrivende:

Hovedpersoner	11,74	} 14,50 —
Medhjælpere	2,76	
Handlende	4,07	} 6,91 —
Søfarende o. s. v.	2,84	
Pensionister, Aftægtsmænd og Kapitalister	6,20	—
Uangiven Livsstilling	0,59	—

Forskjellen er iøjnefaldende. I Kredsene udenfor Kjøbenhavn udgjøre Jordbrugere, hvoraf ingen fandtes i Kjøbenhavn, nemlig Gaardbrugere og Husmænd med Jord, over Halvdelen af de Valgberettigede, og medtages Husmænd uden Jord og Arbejdsmænd, hvoraf i alle Tilfælde en meget betydelig Del staar i Agerbrugets Tjeneste, indeholde disse to Klasser tilsammen paa det allernærmeste de $\frac{2}{3}$ af hele Vælgermassen. Omvendt udgjøre i Kjøbenhavn Embedsmænd, Videnskabsmænd og underordnede Bestillingsmænd i Forening med Handlende og Søfolk 46,57 pCt. af samtlige Valgberettigede, medens de udenfor Kjøbenhavn forholdsvis ikke naa synderlig over Fjerdeparten heraf, nemlig kun 12,52 pCt. De Industridrivende, som i Kjøbenhavn raade over $\frac{1}{3}$ af Stemmerne, kunne udenfor Kjøbenhavn ikke afgive mere end $\frac{1}{7}$ af disse.

Deler man de 92 Kredse udenfor Kjøbenhavn i to Underklasser, nemlig de 58 Kredse, der have saavel Kjøbstads- som Landvælgere, og de 34, i hvilke der kun findes Landvælgere, finder man naturligvis ogsaa nogen indbyrdes Forskjel, men en meget mindre end den ovenfor paaviste. Kaldes den første Klasse A og den anden B, faas følgende Fordeling af Vælgerne, der udgjøre henholdsvis 176,638 og 99,049 Personer, nemlig:

	A.	B.
	pCt.	pCt.
Embedsmænd o. s. v.	3,02	2,68
Underordnede Bestillingsmænd o. s. v. . .	3,10	2,16
Gaardbrugere m. m.:		
4 Td. Hartkorn og derover	9,68	9,35
1—4 Td. Hartkorn	11,86	15,97
Husmænd med Jord	25,63	33,36
— uden Jord og Arbejdsmænd . .	15,60	13,59

	A.	B.
	pCt.	pCt.
Industridrivende:		
Hovedpersoner	13,62	8,37
Medhjælpere	2,94	2,42
Handlende	4,75	2,83
Søfarende o. s. v.	3,49	1,68
Pensionister, Aftægtsmænd og Kapitalister	5,70	7,09
Uangiven Livsstilling	0,61	0,55

Som det vil ses, er Hovedforskjellen mellem de 2 Klasser af Folketingskredse den, at der i Kredsene med Kjøbstæder findes flere Embeds- og Bestillingsmænd o. s. v., flere Industridrivende, Handlende og Søfarende samt jordløse Husmænd og Arbejdsmænd end i de rene Landkredse, i hvilke der derimod er flere Agerbrugere og Aftægtsmænd. At dette maa forholde sig saaledes er ganske naturligt; det kunde endogsaa synes mærkeligt, at Forskjellen ikke er større, end den viser sig gjennem ovenstaaende Tal, men det maa i saa Henseende erindres, at vore Provinskjøbstæder ere saa smaa, at Kjøbstadvælgerne udenfor Kjøbenhavn overalt ere i Mindretal undtagen i de 5 Folketingskredse: Frederiksborg Amts 1ste (Helsingør), Odense Amts 1ste (Odense), Aalborg Amts 2den (Aalborg), Randers Amts 2den (Randers) og Aarhus Amts 2den (Aarhus). Endelig viser det sig, at der i de rene Landkredse er forholdsvis færre større og flere smaa Agerbrugere end i de blandede Kjøbstad- og Landkredse; dette kan forklares derved, at det største Antal af de førstnævnte Kredse findes i de mindre frugtbare Egne i Jylland, hvor Hartkornstillæget til de enkelte Agerbrug gennemsnitlig er mindre end i de bedre Egne i Jylland og paa Øerne.

Paa Valglisterne for Aaret 1879—80 var der, som

ovenfor omtalt, opført ialt 304585 Vælgere. Ved de almindelige Valg d. 14. November 1873, d. 25. April 1876 og d. 3. Januar 1879 var derimod de Valgberettigedes Tal ikkun henholdsvis 279,007, 288,747 og 298,165.

Sammenligner man Befolkningens Størrelse med de Valgberettigedes Antal paa de 3 nævnte Valgdage, viser det sig, at der for hver 1000 Mennesker fandtes følgende Antal af Valgberettigede:

	d. 14. Novbr. 1873.	d. 25. April 1876.	d. 3. Jan. 1879.
Staden Kjøbenhavn	118	125	123
Øernes Kjøbstæder uden Kbhvn..	151	151	155
Jyllands Kjøbstæder	150	147	151
Øernes Landdistrikter	156	159	162
Jyllands Landdistrikter	155	155	154
Hele det egenlige Danmark	151	152	153

Vælgernes relative Antal har saaledes ligesom tidligere ikke været Gjenstand for store Svingninger. Den fra 1849 stedfundne jævne fordeling af Vælgermassen i Forhold til Befolkningen er ogsaa i det Hele taget bleven fortsat saavel i Kjøbenhavn som paa Øerne. I Jylland er Forholdet derimod forblevet temmelig uforandret; den enkelte Uregelmæssighed i 1876 for Jyllands Kjøbstæders Vedkommende er forsvunden i 1879.

I hvilket Omfang de Valgberettigede have benyttet deres Valgret kan kun paavises i de Tilfælde, hvor der har fundet skriftlig Afstemning Sted, men denne er ogsaa kommen til Anvendelse ved det langt overvejende Antal af de stedfundne Valg, nemlig ved 69 Valg den 25. April 1876, ved 80 Valg den 3. Januar 1879 og ved 12 af de 14 Supplerings- og Omvalg, medens Kaaring kun afgjorde 32 Valg d. 25. April 1876 og 21 Valg d. 3. Januar 1879.

Skriftlig Afstemning foretoges:

d. 25. April 1876 i 69 Kredse med 194663 Vælgere o:
67,4 pCt. af samtlige Vælgere i hele Landet.

d. 3. Januar 1879 i 80 Kredse med 234331 Vælgere o:
78,6 pCt. af samtlige Vælgere i hele Landet.

samt ved Supplerings- og Omvalg i 12 Kredse
med 34518 Vælgere.

Af disse Vælgere benyttede i 1876 et Antal af 94544
eller 48,6 pCt. sig af deres Valgret ved at deltage i
Afstemningen og i 1879 et Antal af 110635 eller
47,2 pCt.

Ved intet af Valgene med skriftlig Afstemning del-
tog under 20 pCt. og ikkun ved et af dem over 80 pCt.
af Vælgerne. Den Kreds, i hvilken der er afgivet over
80 pCt. af de Valgberettigedes Stemmer, er Svendborg
Amts første Valgkreds ved Omvalget d. 10. Juni 1879, ved
hvilket der af 3213 Vælgere mødte og afgav deres Stemme
til Protokollen 2616 eller 81,4 pCt. Dette Exempel er
hidtil enestaaende i vort konstitutionelle Liv; det højeste
Antal Stemmer, som nogensinde tidligere er afgivet ved
en Valghandling, var d. 4. Juni 1866 i Skanderborg Amt
1ste Valgkreds, hvor den skriftlige Afstemning udviste,
at 79,8 pCt. af Vælgermassen havde benyttet deres Valgret.

Mellem de enkelte Valgkommuner, hvoraf Kredsene
udenfor Kjøbenhavn ere sammensatte, viser der sig langt
større Forskjelligheder med Hensyn til Valgrettens Be-
nyttelse end mellem de samlede Kredse; thi medens der
ved de omhandlede Valg ikke fandtes en eneste Valg-
kreds, hvori Tallet af de afgivne Stemmer fra Kredsen
var under 20 pCt., og kun en, hvori det oversteg 80 pCt.
af de Valgberettigede, er der ikke mindre end 47 enkelte
Kommuner, hvorfra der ikke engang er afgivet 10 pCt.,

og omvendt 5 Kommuner, hvorfra der er afgivet endog 90 pCt. og derover af de Stemmer, som kunde tænkes afgivne, ikke at tale om, at der findes 94 Kommuner, hvor Tallet er fra 10—20 pCt., og 57 Kommuner, hvor det er fra 80—90 pCt. Ialt fremvise saaledes af Kommunerne 7,3 pCt. meget lave (under 20 pCt.) og 3,2 pCt. meget høje (over 80 pCt.) Stemmetail. — Ved Valget d. 25de April 1876 afgaves aldeles ingen Stemmer fra Øen Anholt i Randers Amts 4de Kreds, og ved Valget d. 3die Januar 1879 var det samme Tilfældet saavel med Anholt som med Sejerø i Holbæk Amts 4de, Læsø i Hjørring Amts 2den, Hornbæk i Viborg Amts 4de, Tunø i Aarhus Amts 1ste og Endelave i Skanderborg Amts 1ste Kreds. Med Undtagelse af Hornbæk ere alle disse Kommuner Øer, hvorfra det kan have været særdeles vanskeligt, næsten umuligt at komme tilstede paa Valgstedet. Desuden afgaves paa den førstnævnte Valgdag kun 1 Stemme fra Manø i Ribe Amts 3die og 2 Stemmer fra den Del af Frederiks-Sogn, som hører til Viborg Amts 2den Kreds, og paa sidstnævnte Valgdag ligeledes kun 2 Stemmer fra Strynø i Svendborg Amts 3die Kreds. — Over 90 pCt. af Vælgerne deltog i Stemmegivningen d. 25de April 1876 fra Kommunerne: Sejlstrup i Hjørring Amts 3die (93,7) og Romdrup og Klarup i Aalborg Amts 2den Kreds (90,5 pCt.), samt d. 3die Januar 1879 fra Kommunerne: Tølløse og Aagerup i Holbæk Amts 1ste (95,0 pCt.), Øen Agersø i Sorø Amts 4de (91,2 pCt.) og Hvilsager og Lime i Randers Amts 3die Kreds (91,1 pCt.).

Ann. I de ovennævnte 14 Supplerings- og Omvalg ere de 3 Valg i September 1880 i Holbæks 2den (Svinninge), Svendborgs 6te (Langeland) og Københavns 5te ikke medregnede. Henholdsvis afgav i disse 3 Kredse 48,5 pCt. (af ialt 3076), 50,1 pCt. (af 3081) og 39,8 pCt. (af 9892) Vælgere deres Stemme.